

Predsednik Republike Slovenije gospod dr. Janez Drnovšek

na podlagi sedme alineje prvega odstavka 107. člena ustave Republike Slovenije, pete alineje 3. člena ter prve alineje 4. člena in 7. člena zakona o odlikovanju častni znak svobode Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/92)

odlikuje

z Zlatim častnim znakom svobode Republike Slovenije

akademika prof. Janeza Bernika

za izjemne zasluge pri uveljavljanju moderne likovne umetnosti doma in v svetu.

Akademski slikar in grafik akademik Janez Bernik je v slovenski likovni umetnosti osrednji slikarski predstavnik po vojni izoblikovane ustvarjalne generacije, ki je svoj umetnostni izraz drzno in sproščeno utemeljila na prijemih tedaj najmodernejšega svetovnega snovanja. Postal je modernistični klasik, nato pa je vse dotedanje likovne izkušnje vnesel v oblike eksistencialnega slikarstva, v katerem je zasidral svojo življenjsko izpoved in filozofsko sporočilo. S tem se je izkazal tudi kot izjemen modrijan, svečeniško zazrt v trajno napetost med dobrim in zlim ter smrtjo in večnostjo. Umetnost mu je postala odrešujoča katarza, z njo pa skuša razumevati bolečino človeka in svojo ustvarjalno svetlobo usmerjati v ris sveta, v katerem je začrtana človeška iskateljska usoda.

Že na likovni akademiji je bil razpoznan kot človek izrednega talenta in delovne zavzetosti, kot je poudaril profesor Jakac v utemeljitvi za študentsko Prešernovo nagrado. Bil pa je tudi svojeglav iskalec, ki je skušal preveriti vsa svetovna ustvarjalna obzorja. Po lirično meditativnih podobah samotnih otokov in človeških romarjev je Bernik zaslovel z letrističnimi cikli pismenk in magmatsko reliefnimi informelskimi površinami in je bil pri nas prvi, ki je izhajal iz povsem abstraktnih izhodišč, ponekod povezanih s kozmično simboliko oblik. Do usodnega premika v njegovi ustvarjalnosti pa je prišlo na začetku osemdesetih let. Vendar je bil ta njegov preobrat le navidezen, saj je umetnik tedaj v resnici samo dosegel svoj najbolj avtentičen in še vedno trajajoč umetniški zenit. Do kraja se je usmeril v izpovedovanje človekove usode v svetu, oprt na biblijske arhetipe, s svojo figuralno zasnovo pa je vključil in s tem pomensko osmislil vse svoje dotedanje ustvarjalne in človeške izkušnje. Linije njegovih diagonal in trikotnikov so čudežno vzbrstele v obredno poveljane postave in življenjska brezna, medtem ko barva njegovih akrilnih slik simbolizira in izraža sivo utripanje tesnobe ali žgoči sijaj duhovnih prostranstev, vse to pa daje njegovi dominantni kristusovski podobi pridih sizifovske veličine in sakralnosti. Bernikova navzven na cikle razdeljena umetnost se je s tem izkazala kot notranje enovit duhovni pojav, ki je skozi procese iskanja dozorel v prepričljivo sintezo, v kateri vstaja izpod ustvarjalčeve izjemno občutljive izrazne črte pred gledalca vesoljni človek. Zdaj je ranljivo izpostavljen kot brezčasna podoba večnega iskalca, trpina in usmiljene ljubezni, žrtve in rablja. Tako danes Janez Bernik zre iz svojih samot v samo središče našega duhovnega prizorišča in v globine človeškega srca, v večno zgodovino medčloveških razmerij in v nedoumljive višine zvezd.

Kot najbolj perspektivnemu sodobnemu slovenskemu umetniku je bila Janezu Berniku že v 60. letih naložena častna, a težka odgovornost, zastopati slovensko umetnost v najširšem

svetu, in tako je vstopil v svetovne leksikone in galerije, med njimi v osrednje državne umetnostne zbirke oziroma muzeje moderne umetnosti v New Yorku, Pragi, Riu de Janeiru, São Paulu, Montrealu, Cincinnatiju, San Franciscu, Buenos Airesu, Parizu, Varšavi, Benetkah, Bremnu, Nürnbergu, Beogradu, v londonsko galerijo Tate ter v zbirke kongresne knjižnice v Washingtonu, grafičnega kabineta v Parizu ter dunajski Albertini; prejel pa je tudi vrsto najvišjih bienalskih priznanj, najprej leta 1962 v Tokiu in nato še v São Paulu, Ljubljani, Frechenu in Seulu. Bernik ni ostal spoštovan le v stanovskem krogu likovnih umetnikov, ampak so ga posvojili tudi izbrani krogi premišljevalcev in pesnikov, med katere se je uvrstil tudi s svojo poezijo. Njegove podobe in pesmi pa tudi kipi so se napotili k njim v številnih knjigah, ki jih je največkrat tudi sam izvrstno oblikoval, in njegova iniciacijska navzočnost je več kot četrto stoletja oplajala študente ljubljanske likovne akademije, za kar mu je Univerza dodelila zlato plaketo za pedagoško delo. Postal je redni član SAZU, dopisni član nacionalne akademije svetega Luka v Rimu in Evropske akademije v Salzburgu in je za življenjsko delo zaslužno prejel tudi najbolj elitne nagrade, od Prešernove do Jakopičeve, leta 2001 pa mu je bila na Dunaju dodeljena Herderjeva nagrada; vse to pa jasno izpričuje, da je akademik Janez Bernik s svojim bogatim in vsestranskim ustvarjalnim delom, primerljivim z dosežki največjih svetovnih ustvarjalcev, v svetu nadvse častno uveljavljal tudi slovenski narod in slovensko državo.

Predsednik Republike Slovenije gospod dr. Janez Drnovšek

na podlagi sedme alineje prvega odstavka 107. člena ustave Republike Slovenije, pete alineje 3. člena ter prve alineje 4. člena in 7. člena zakona o odlikovanju častni znak svobode Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/92)

odlikuje

z Zlatim častnim znakom svobode Republike Slovenije

gospo Ireno Grafenauer

za vrhunske dosežke na področju glasbene umetnosti in za osebni prispevek k mednarodnemu uveljavljanju Republike Slovenije.

“Mistično doživetje”, “v njeni igri ni več čutiti materije”, “doživetje magičnega in elementarnega”, “briljantna tehnika in ton”, “glasba očarljive popolnosti” – to je le nekaj drobcev iz kritičkih zapisov, ki spremljajo koncertne nastope in posnetke slovenske flavtistke Irene Grafenauer po vsem svetu in doma že dobra tri desetletja.

Njena ne le za slovenska, ampak za mednarodna umetniška obzorja izjemna pot, se je začela v Ljubljani. Kot sedemnajstletna študentka ljubljanske Akademije za glasbo pri izvrstnem pedagogu Borisu Čampi je leta 1974 postala absolutna zmagovalka vseh kategorij mednarodnega tekmovanja glasbene mladine v Beogradu, leta 1978 pa zmagala na svetovnem tekmovanju flavtistov v Ženevi in prejela tudi posebno nagrado za izvajanje vseh časovnih obdobij, ki prej kar 35 let ni bila podeljena nobenemu od tekmovalcev. Nagrade so ji odprle tudi pot do izpopolnjevanj v Hamburgu in Freiburgu. Naslednje leto je zmagala v Münchnu. Kot prva ženska v zgodovini in še tujka povrh se je prebila do mesta solistke enega najboljših nemških in svetovnih orkestror, Orkestra Bavarskega radia ter bila njegova solistka in članica deset let. Redna gostja svetovnih odrov je vrsto let usklajevala tako muziciranje v slavnem nemškem orkestru kot solistično in komorno igro, nato pa se je poslovila od orkestra in umetniško pot nadaljevala kot vrhunska solistka in cenjena pedagoginja, saj je sprejela povabilo na mesto redne profesorice na Visoki šoli za glasbo Mozarteum v Salzburgu.

Kot edina flavtistka na svetu je posnela ekskluzivno serijo desetih plošč za nizozemsko založbo Philips ter kot ena najbolj cenjenih interpretin del svojega najljubšega skladatelja Mozarta sodelovala pri doslej največjem svetovnem glasbenem založniškem projektu, izdaji Mozartovih zbranih del na 180 ploščah.

“Ženska jeklene volje in brezkompromisnih odločitev”, kot jo je opisal eden od publicistov, “ki jo občudujemo tudi zaradi njene zvedavosti, nenehne želje po pristnem komornomuzikalnem dialogu, po družnem odkrivanju novega,” od študentskih sedemdesetih let, v katera segajo tudi njeni prvi studijski posnetki, posega po bogatem reperoarju velikega časovnega razpona: od nemškega in francoske baroka prek klasicizma, romantike in klasikor 20. stoletja do slovenskih in svetovnih sodobnikov.

Enkrat z virtuožno in radoživno, drugič s ponotranjeno in čarobno zazrto interpretacijo glasbenih del že desetletja poustvarja z vrhunskimi umetniki z vsega sveta, med katerimi smo marsikoga imeli priložnost spoznati tudi pri nas. Mnoge med njimi po njeni zaslugi.

Še posebej ne moremo prezreti njene predanosti do muziciranja z mladimi stanovskimi kolegi, pa naj bo to njen flavtistični razred v Salzburgu, kjer je s svojim pedagoškim znanjem in neverjetno sugestivno močjo pomagala utirati umetniško pot tudi mnogim slovenskim flavtistom in flavtistkam, ali sodelovanje na poletnih akademijah in festivalih v Toskani, v Lockenhausu, Mariboru.

Kot ena najvidnejših slovenskih umetnic vseh časov je flavtistka Irena Grafenauer dala svoj trajni prispevek k uveljavitvi vrhunskih umetniških standardov doma in v svetu.

Predsednik Republike Slovenije gospod dr. Janez Drnovšek

na podlagi sedme alineje prvega odstavka 107. člena ustave Republike Slovenije, pete alineje 3. člena ter prve alineje 4. člena in 7. člena zakona o odlikovanju častni znak svobode Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/92)

odlikuje

z Zlatim častnim znakom svobode Republike Slovenije

akademika Draga Jančarja

za izjemno ustvarjalno delo ter obogatitev slovenske in svetovne književnosti ter uveljavljanje slovenskega ugleda v svetu.

Drago Jančar je osrednja osebnost sodobne slovenske književnosti in eden izmed pomembnih soustvarjalcev evropske književnosti. Njegovi romani, novelistične zbirke, dramska besedila in obsežna esejistika se odlikujejo s svojevrstno slogovno močjo in idejno razsežnostjo, ki presega časovne in narodne meje.

V oblikovanju osebnega umetniškega izraza in sporočilne vrednosti literarnih podob in prisposodob pisateljeva ustvarjalnost teži po umetniškem odkrivanju razgibane dramatičnosti človekove usode v viharnih spremembah socialnih, političnih in duhovnih okoliščin časa, ki ima hkrati tudi vse znake prehodnosti in ob tem tudi moralne ter duhovne dekadence, kot to pripoveduje roman Galjot z mozaikom sveta, v katerega vstopa sodobna ironična kretnja in melodična lirika, ki z zgodovinsko zgodbo pripovedujeta tudi zgodbo slehernika.

Razkrajajočo se zavest človeštva, ki v nezavednem beganju pričakuje v mnogih znamenjih napovedano katastrofo, je pisatelj ujel v presunljiv pripovedni objektiv romana Severni sij, napolnjen s simboliko in izstopajočo mislijo »da je zlo nujna razpoka v popolnosti«. V romanu se značilni Jančarjev literarni lik giblje med zavednim in nezavednim, išče, dvomi in niha med fantazijo in resničnostjo, strahom in blaznostjo.

Izstopajoča naklonjenost ranjenemu in ranljivemu človeku se oblikuje tudi v spletu pretresenosti in obrambnega posmeha, ironije in melanholije v romanu Posmehljivo poželenje. Pisatelj kot »nevidni opazovalec, neslišni poslušalec, nevedni vedež« s posebno arhitekturo pripovedi poveže zgodbo o bivanju v Ameriki z izpovedjo o vračanju domov, k bivanjskim koreninam, k razsežnostim brezčasje in brezmejnega prostora, v naravni kozmos, ki napolnjuje pripovedovalčevo občutljivost za vse vdirajoče vtise sveta.

Jančarjeva novela vsebinsko in oblikovno odseva avtorjev intuitivni pogled na človekovo usodo. Zlo in nasilje, prvinski nagibi za preživetje v konfliktnem svetu, krčevitost neobvladljivih nagonov, iracionalna povezanost časov, prostorov in dejanj so motivi, ki so največkrat povezani s temno slutnjo in smrtjo, izpisani pa so v ekspresivnem in poetičnem jeziku, ki je skupaj z miselno ostrino in srhljivo dramatičnostjo najmočnejše orodje Jančarjeve proze.

Vsebinska, prostorska in časovna razvejanost Jančarjeve proze se potrjuje tudi v romanu Zvenenje v glavi, kakor se v njegovi zgodbi potrjuje resnica o nemoči človeškega dostojanstva, razcepljenosti med upanjem in razkrojem, med intimnim čustvovanjem, duhovno skladnostjo in fizičnim obstojem, kot pripoveduje roman Katarina, Pav in jezuit. V razkošnem stilnem okviru ljubezenske zgodbe o Katarini se naturalizem staplja z grotesko in humorjem, ekspresivnost s simboliko in mitom, vgnezdenim v nedoločenosti ekstatičnih stanj ali sanjskih doživetij. Motivna širina in bogata predstavna slikovitost dogajanj ali skrivnostnosti in lepote narave se prepletata z modrostjo ljudskega misleca ali pripovedovalca legend.

Jančarjeva dramatika variira teme o človekovem preganjanju in begu, o morali in svobodi, o disidenstvu, o poniževanju in volji do moči ter obvladovanju samega sebe, o ironičnem povezovanju resničnosti in igrive izmišljije, s katero v drami Halštat tragikomični dramatični obrati kljubovalno, s »prizanesljivo posmehljivostjo« blažijo nerazrešljive rane človeštva.

Značilnost Jančarjeve esejistike je izvirnost v pogledih na današnji čas. S sugestivnimi prisposodobami išče duhovno bistvo sodobnega človeka v njegovih družbenih odzivih, z distanco politične nevezanosti pa nakazuje tudi slutnjo prihajajočih tokov. Kot tenkočuten humanist in prepričljiv besedni umetnik Jančar zapisuje sintezo svojega opazovanja razločljivih družbenih premikov v Sloveniji in v Evropi.

Kot pripovednik, dramatik in esejist zbuja pozornost bralcev, prevajalcev in literarnih kritikov tako v domovini kot v velikem delu sodobnega kulturnega sveta.